

1728.

1. Baucus, des. Godefridus: De substitutione militari
2. Conradi, Franciscus Correllus: De patre, filiam, quae dotem amisit, iterum dotare cogendo.
3. Conradi, Franciscus Correllus: Ad Fieri Pauli ex libro singulari de iure singulari reliqua.
4. Vincklerus, Gottlieb Wilhelm: De evictione dotis
5. Eckardt, Dietrich Johann: An et in quantum iurisdictionis remissio licita sit? simulque lectiones aestivas indicet
6. Ohmüller, Michaelerus I., Fac. med. procancelarius: Programm, quo peregrina medicam Fridonici Christiani Puelorii indicet.
7. Franckenstein, Jacob Augustus: Περιστοιχισμὸς ἐν τῷ ἰουρί βιβλίῳ.

1728.

84.6 Franckenstein, Jacob Augustus: De locatione juris.

f.ii. Dehonis. . . . 2 Saupl. 1728 - 1747

9. Francus, Henricus Gullicus: De jurisprudentia
veterum Germanorum observationibus quibus
sunt historico-politico illustrata.

10. Gauthier, Cordus Guilielmus: De foenima debitorum
ex pacto ad carceres obligata.

11. Gauthier, Cordus Guilielmus: De jure legatorum in
diem vel sub conditione relictorum.

12. Grotius, Mich. Haas, Collegii Librorum ordinarius:
lectori b. s. p. d: Programm, quod committiones
ad disputationes publicas invitat.

13. Grotius, Michael Haas, Collegii Librorum procancelarius:
Programm, quod solennia inauguralia Dr. Christophori
Schmittii indicat.

1728

14. Grotius, Mich. Neus: De suspensorum imperii,
quae olim immediata fœdera fuerant, preroga-
tiva.

15. Grotius, Mich. Neus: De Caroli IV bulla fœdera
Saxonica.

16. Huebner, ^{Friedrich} Balchazar: Nec quod secun-
dum naturalis æquætatæ principia nemo tertio
valide potest stipulari.

f. 2. 7

280

P. 12, num. 13. H. 7.

1728, 16.

DISSERTATIONEM PHILOSOPHICAM
DE EO QVOD
SECVNDVM NATVRALIS
AEQVITATIS PRINCIPIA
NEMO TERTIO VALIDE
POSSIT STIPVLARI
AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM
ORDINIS CONSENSV

AD DIEM I MAII A. MDCCXXXIX

PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI
SVMBITTVNT

FRATRES CHEMNICENSES MISNICI

P R A E S E S

M. FRIDERICVS BALTHASAR
HÜBLERVS

ET

RESPONDENS

CAROLVS BALTHASAR
HÜBLERVS.

LIPSIAE

LITERIS BREITKOPFIANIS.

Handwritten signature or note at the bottom of the page.

DISSERTATIONEM PHILOSOPHICAM
DE EO QVOD

SPONTANEA NATURALIA
AGNITIONIS PRINCIPIA
IN EO TERTIO VALIDE
POSSIT STIPULARI

AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM
ORDINIS CONSENSU

AD PUBLICAM ACADEMIAM
PUBLICORVM DISCIPULORVM EXAMINI
SUBMITTUNT

FRATRES CHURNICENSIS MISIICI
P. R. A. S. S. S.

M. FRIDERICVS BALTHASAR
HYBLERVS

RESPONDENS
CAROLVS BALTHASAR
HYBLERVS

LITISAE
LITISAE BALLEWITZIANAE

CONSPECTVS

DISSERTATIONIS.

- §. I. Quod fides data servanda sit.
- §. II. In quantum Jus Civile Romanum a naturali hac, de fide pactorum servanda, æquitate desciverit.
- §. III. Quando Jus Civile Romanum conventionem quandam invalidam pronunciat, inquirendum est, num nempe ex rationibus foro Romano propriis, an vero ex rationibus insimul ex æquitate naturali petitis, talem conventionem rejecerint. Priori enim casu talis conventio in foris Germanicis

)

niciis

nicis rejicienda haud erit, bene vero posteriori.

§. IV. Jctus solidiore Philosophiæ moralis cognitione instructus esse debet.

§. V. Argumentum Dissertationis, cujus fundamentum §. 4. J. de inutil. stipul. atque exin quæritur: Num & secundum Juris Naturalis principia valide quis tertio possit stipulari.

§. VI. Definitio pacti ejusque demonstratio.

§. VII. Definitio consensus ejusque requisita.

§. VIII. Consensus præsumtus seu fictus plane non est consensus.

§. IX. Divisio pactorum in *μόνοπλευρα* & *διπλευρα* & demonstratio, quod in *μόνοπλεύροις*, seu promissis gratuitis utriusque, & promittentis & promissarii consensus satis declaratus necessario requiratur.

§. X. Requisita & definitio stipulationis tertio factæ.

§. XI.

§. XI. Quod nemo tertio valide possit stipulari, eo effectū, ut illi tertio jus perfectum exin acquiratur.

§. XII. Aequè minus pro tertio valide promittere quis potest. Quid sit pro tertio promittere.

§. XIII. Romani naturalem pactorum indolem, non mera stipulationum solennia respexerunt, quando stipulationes pro tertio inutiles pronunciarunt.

§. XIV. Illæ stipulationes tertio factæ promissorem perfecte omnino obligatum constituunt, sub quibus ipsius stipulatoris utilitas versatur.

§. XV. Ex hoc fundamento parentes liberis valide stipulantur.

§. XVI. Promissor perfecte quoque obligabitur stipulatori, quamvis hujus nonnisi generaliter inter sit, amicum ea consequi, quæ promissor stipulanti pollicitus est.

Conspēctus Dissertationis.

§. XVII. Grotii & Puffendorffii opiniones
hoc de argumento recensentur.

§. XIII. Consultiff. Wernheri assertum,
quod facultas Wittenbergensium Ju-
ridica hanc conventionum speciem va-
lidam pronunciaverit.

§. XIX. Quod Romani voluerint, stipulato-
rem per pœnæ adjectionem specialiter
determinare debere, quantum ejus in-
terfit. Balduini pronunciatum ad §. 4.
J. de inutil. stipul. indagatur.

§. I.

Religiosissimum esse Juris Naturalis præceptum, ut quilibet hominum fidem datam integre servet, promissaque & pacta sanctissime expleat, neminem, credo, ignorare, qui divinam hanc Jurisprudentiam vel primoribus labris attigit. His quoque de causis necesse haud erit, ut veritatem hujus asserti, ad prima usque Naturalis Juris principia excurrentis, concatenata demonstratione a priori deducam, totus mihi persuadens, quemlibet sana ratione præditum, facili negotio perspicere posse ingens ac inevitabile illud incommodum, universæ societati humanæ necessario imminens, si cuilibet integrum esset fidem datam fallere, pactaque cum altero inita pro lubitu revocare. In totum hæc ratione corruet omnis pactorum finis, in hoc nempe repositus, ut quis sibi alterum per pacta perfecte obliget, quem antea ex solo capite de præstandis officiis humanitatis, imperfecte obligatum habebat.

A

§. II.

§. II.

Equidem in quantum Jus Civile Romanum a naturali hac, de fide pactorum servanda, æquitate desciverit, illis, qui juridicas scholas frequentant, minime erit ignotum. Non enim ex quavis conventionione aut pacto obligationem & actionem in foro efficacem Romani concedebant, sed plurimis obligationum generibus certam formam externam, certumque ordinem præscripserant, quibus stricte non observatis, nec obligatio civilem effectum consequabatur, sed tanquam pactum, quod vocabant, nudum in tantum negligebatur, ut actionem in foro produceret nullam, licet exceptionem tribueret reo, l. 7. §. 4. D. de Pact. unde originem suam desumerunt divisiones conventionum Romanis usitata & hodiernum in JCtorum libris pervulgata. Ast e contrario Germanis semper integra fides & promissorum expletio, spretis nimis solennitatum nominumque subtilitatibus, quibus Romani tantopere oblectabantur, cordi fuit ac religioni, adeo ut, quantumvis celeri progressu Romanorum Jura scripta moribus Germanorum se immiscuerint, atque in multis eodem etiam vicerint; Germana tamen pactorum fides ad nostra usque tempora, saltem in judiciis nostris, invicta persistit.

§. III.

Nihilominus cum Jus Romanorum Civile in Germania saltem in subsidium receptum esse fateantur omnes, & Germani tamen, uti dictum in §. II. antiquam in servandis pactis fidem, spretis solennibus Romanorum inter pactum & contractum differentiis, tenacissime in foris suis custodiverint: caute sane judicandum erit,

erit, sicubi contractum aliquem, vel pactum, tanquam inutilem Jure Civili rejectum videas. Quodsi enim Jus Civile Romanum conventionem aliquam invalidam pronunciet, atque subductis diligenter ac cum judicio rationibus, quæ Romanis induxerint, ut conventioni validitatem denegarent, deprehendas, omne fundamentum in subtilibus illis Romanorum contractuum, pactorumque differentiis, nullum vero in naturali æquitate esse situm: ex generali Germanorum regula de fide pactorum indistincte servanda, hujusmodi conventio, quantumvis legibus Romanis rejecta, obtinere tamen in Germania debet, cum Juri patrio prævalenti Jus Romanum extraneum, eo quod non nisi in subsidium illius receptum est, cedere procul dubio debeat. Sin Jus Civile ob rationes naturales, easque five solas, five & naturales & civiles, conventionem quandam reprobet; quandoquidem non negandum, legum Civilium latores non semper utrumque oculum ad solas civiles fori sui rationes, sed sæpissime alterum saltem ad æquitatis naturalis dictamina habuisse defixum: ea sane conventio, ex rationibus humano generi communibus rejecta, non solis Romanis, sed & Germanis, imo gentibus omnino omnibus, reprobanda necessario erit.

§. IV.

Ex hisce sua sponte fluit, cum Germani in foris suis tam rigorosi & olim fuerint, & saltem intuitu pactorum, hodiernum sint simplicissimæ naturalis æquitatis affectæ, ut eam vel subtilissimis Romanorum solennitatibus prætulerint; hanc solam, æquitatem puta, sæpissime genuinum esse fundamentum, ex quo usus le-

4 *De eo quod secundum naturalis æquitatis principia*

gum Romanarum practicus cum ratione decidi possit, sic etenim, si lex civilis stipulationem inutilem arguit ob æquitatis naturalis rationes, eadem & in foris Germaniæ inutilis erit: sin ex rationibus foro Romanorum, ad legis actiones adstricto, propriis, ea jactata inutilitas ad nos haud pertinebit. Et cum vera æquitas naturalis solidiore Philosophiæ moralis cognitione nitatur; ulterius manifeste sequitur, bonum Jctum, etiam Practicum, solidiore dictæ Philosophiæ cognitione sine turpissima rabulifini nota carere haud posse; & usum adeo Philosophiæ, inprimis moralis, omnino etiam ad Jurisprudentiam, & quidni in ipsum forum, transferri utilissime & posse & debere. Quæ ipsa agnita veritas nos movit, ut exemplo aliquo haud contemnendo, eam in præsentiarum illustremus: nec reprehendendum duximus, illud in hac Philosophorum palæstra examini publico subjicere.

§. V.

Speciminis nempeloco nobis inserviat decantata illa de stipulatione tertio facta controversia, cujus fontem nobis exhibet § 4. J. de inutil. stipul. qui ita habet: *Si quis alii, quam ei cujus juri subjectus sit, stipuletur, nihil agit; it. §. 18. J. tit. eod. Alteri stipulari nemo potest. Inventæ enim sunt hujusmodi stipulationes vel obligationes ad hoc, ut unusquisque acquirat sibi, quod sua interest: cæterum si alii detur, nihil interest stipulatoris; porro l. 38. §. 17. D. de Verb. Obl. Alteri stipulari nemo potest, præterquam si servus domino, filius patri stipuletur; denique l. 73. §. 4. D. de R. J. Nec paciscendo, nec stipulando quisquam alteri cavere potest: & qui sunt reliqui Juris civilis de hoc argumento textus: de quibus*

bus quaestio non sine multo dissensu inter JCtos ventilatur, num hæc Juris Romani dispositio æquitati naturali, quam Germani circa pacta & conventiones in foris suis maxime respiciunt, satis sit conformis: an vero ex solis verborum solennium, quas Romani religiosissime colebant, legibus, secundum quas nemo pro alio lege agere vel promittere poterat, dicta dispositio originem trahat? Prius enim si est, (puta, si stipulationes tertio factæ ipso Jure Naturæ & Gentium inutiles sint,) nulla sane apparet ratio, quidni & in foris Germaniæ? sin posterius, non video, qua ratione Germani, spreto dictæ inutilitatis harum stipulationum principio, verborum nempe solennium carmine, conclusionem ipsam nempe earundem inutilitatem in foris suis asserere possint. Nos priorem sententiam, quod nempe stipulationes tertio factæ ipso Jure Naturæ & Gentium inutiles sint, hac ipsa Dissertatione demonstrandam, & contra dissentientium rationes evincendam nobis sumimus: quæ disquisitio unice Juris Naturalis atque adeo a Philosophorum sacris haud aliena est: ut ut, uti dictum, insignem in Jurisprudentiam & in forum transfundat utilitatem.

§. VI.

Præsupponimus principii loco, pactum esse mutuum duorum pluriumve consensum satis declaratum, quo alter alteri ad ejusmodi officia perfecte se obligat, ad quæ absque conventionem alter alteri perfecte non erat obligatus. Requiritur ad omne pactum utriusque pacificæ consensûs: nam objectum pactorum talia sunt officia, quæ, quantumvis certo omnibus hominibus incumbant in abstracto, cum homo homini etiam an-

6 *De eo quod secundum naturalis equitatis principia*

te pactum pro virili inservire teneatur, in concreto tamen, seu in ipsa applicatione variis, pro infinita circumstantiarum varietate, exceptionibus sunt obnoxia, ut quis ea vix unquam tuto ab altero expectare, vel ab invito illa extorquendi jus sibi arrogare queat, nisi sublato omni illo tot exceptionum prætextu. Ergo si quis alterum, non nisi imperfecte, ex solo capite de præstandis officiis humanitatis obligatum, ratione certorum ejusmodi officiorum perfecte obligatum velit habere, id sane nullo modo aliter fieri poterit, quam per mutuum consensum, vi cujus pacifices certa officiorum genera determinant, seque ad illorum præstationem eo cum effectu obligant, ut jura & obligationes, quas sibi hac ratione acquirunt, non amplius conscientia obligati internæ relinquuntur, veluti officia liberalitatis & misericordiae, sed necessaria fiant, ita ut in statu naturali per bellum, in statu vero civili per actiones forenses ab invitis possint extorqueri. Ex eodem fundamento patet, consensum, quo jus & obligatio pactitia produci debet, esse debere mutuum: cum infinita illa exceptionum varietas, quæ ante pactum jus alterius & alterius obligationem, seu officium, vel utriusque applicationem dubiam aut ambiguam reddit, & a parte stipulatoris & a parte promissoris facile inveniatur æqualis, atque adeo consensu stipulatoris æque opus sit, ut jus ipse, ante consensum incertum, fiat certum & perfectum, ac consensu promissoris, ut ejus obligatio certa fiat ac perfecta.

§. VII.

Omne pactum nritur consensu per §. præc. Consensus est acceptatio & approbatio ejus, quod ad deliberam-

berandum proponitur. Tria itaque requiruntur ad consensum pactitium: primo notitia ac deliberatio intellectus, deinde decretum voluntatis eorum, quibus per pactum vel jus perfectum acquiri, vel obligatio perfecta debet imponi; tandem reciproca utriusque hujus voluntatis decreti manifestatio. Quia enim mutuus utriusque pacifcentis consensus id debet efficere, ut omni ab utraque parte pretextui, jus aut obligationem, de qua agitur, declinandi, renuntietur; idque fieri nequeat ab illo, qui jus aut obligationem imperfectam, cui perfectæ robur conciliari debeat, non novit: manifestum est, consensum pactitium esse non posse sine notitia ac deliberatione intellectus. Unde porro sequitur, quod uti consentire, ita valide pacisci nequeant, qui vel usu rationis plane sunt destituti, vel occasione saltem recte illam applicandi, alterius dolo privantur; tales enim, cum deliberationis ad paciscendum requisitæ non sint capaces, nec consensum interponere possunt, ubi vero consensus deficit, ibi nec pactum potest consistere. Porro, juxta sufficientem deliberandi facultatem, decretum voluntatis ad consensum pactitium requiri, per se patet: quæ enim dicere posses, eum consentire, qui non vult, aut cujus volendi facultas se haud quicquam actu determinat? Postremo hujus facultatis decreti reciprocam a parte utriusque requiri declarationem externam, inde claret, quod jus & obligatio perfecta consensu pactitio acquiri debeat, & vero jus aut obligatio, quam scire nequidem possis, nulla sit, & propositum adeo in mente retentum nihil omnino juris vel obligationis operari a parte alterius ignorantis possit.

§. VIII.

Sed quaritur, annon saltem præsumtio consensus defectum veri consensus suppleat, eo quidem effectu, ut statuere debeamus, adesse pactum, ubi rationi conveniens est, consensus præsumere ejus, qui, quid rei jam agatur, ignorat, certo certius consensus, dummodo sciret negotium, quod geritur? Unusquisque enim facile judicabit, Dissertationis nostræ argumentum utique requirere, ut hæc quæstio paulo accuratius excutiatur. Sane facillima ista consensus præsumtio fecit, ut Romani, cum omne jus ad rem, omnemque adeo obligationem, vel ex contractu esse supponerent, vel ex delicto, & ad delicta hujusmodi negotia, v. g. negotiorum gestionem, referre non possent, ei præsumptioni consensus auctoritatem juris conciliarent, adeo, ut quasi contraxisse partes dicerent, Pr. J. de Obl. quæ quasi ex contr. quam quidem consensus præsumtionem, auctoritate juris munitam, consensus fictum Jcti vocarunt, & pro specie fictionum juris venditarunt. Hinc originem præsumti hujus consensus, quatenus nimirum a tacito differt, legibus Romanis esse adscribendam, omni dubitatione caret, prout monuit Illustr. Thomæsius, Jurispr. Divin. libr. II. c. 7. §. 19. Apud scriptores, inquit, fere synonymice supponuntur consensus tacitus & præsumtus: Revera tamen post leges Romanas præsumtus consensus & tacitus a se invicem differunt. Intelligunt enim leges Romanæ per consensus tacitum talem, qui, ut non verbis, factis tamen declaratur, tanquam signis, communi quasi consensu generis humani receptis, ad nostram voluntatem declarandam; consensus vero præsumtus illis dicitur, qui,

qui, ubi etiam nulla omnino signa communi consensu generis humani ad declarandam voluntatem recepta, extent, autoritate legum præsumi aut fingi debeat, cum æquitas naturalis utique præcipiat, ut obligatio tale factum concomitetur, vel istud sequatur. Quod vero consensus ille præsumtus, seu fictus, plane non sit consensus, adeoque quasi contractus plane nullus contractus, ex eo ipso patet, quod ille tantummodo præsumitur, seu fingitur, adeoque in rei veritate non adest aut existit. Namque in totum ibi deficiunt singula illa §. præced. a nobis suppeditata & omni consensui essentialia requisita; quid? quod, & ipsæ Romanorum ex præsumto hoc consensu formatæ conclusiones manifeste ostendunt, consensum præsumtum seu fictum generali consensus ideæ contradicere. Sic v.g. inferunt, ex consensu præsumto illos etiam obligari, qui consentire plane non possint; sic etenim furiosum, cujus e.g. negotia gesta fuerint, ut ut furiosus consentire per naturam nequeat, obligari ex consensu præsumto. Imo, ajunt, inviti quoque ex consensu præsumto obligantur: id quod tamen, si consensus præsumtus vera consensus species est, manifestam implicat contradictionem, cum sic invitus, i. e. qui non consentit, consentire dicatur. Hinc patet, nullo plane fundamento niti consensum præsumtum, nec ullum adeo producere posse consensus effectum. Quin potius omnes illæ obligationes, quas legum Romanarum interpretes ex consensu illo præsumto seu ficto deducunt, immediate ex legibus, naturalibus nempe & civilibus, proveniunt, nulla sane habita ratione consensus eorum, qui legibus illis obligari debent, quippe ad validitatem & effectum legis subdi-

B

torum

torum consensus non requiritur. Inde est, quod istis obligationibus illi quoque efficaciter teneantur, qui nec consentire, nec suo se consensu obligare possunt, manifesto argumento, consensus vel præsumtionem vel fictionem hic plane otiosam esse & frustraneam, ita, ut si cui negotio immediate & per legem infit obligatio, ista obligatio valeat, sive actu velint, sive nolint obligati, & hinc multo magis, sive consensum eorum præsumas, sive non præsumas: sin desit legum dictamen & obligatio inde oriunda, negotium inutile pariter sit quicquid consensus, vel non consensus, in subditis vel fingas, vel manifestissima probabilitatis ratione præsumas.

§. IX.

Cæterum quamquam variæ dentur pactorum species, quas omnes singulatim exponere ab instituto nostro alienum foret, unica tamen saltem divisio expendi hoc loco meretur, qua nempe pacta vel nonnisi ex altera parte obligationem perfectam & ex altera jus perfectum producant, vel qua mutuum ex utraque parte jus, mutuatque pariter obligationem pariunt, dum utrinque paciscentes ad sibi vicissim quid præstandum se obstringunt. Pacta prioris generis *μόνopleυρα* seu promissa gratuita, posteriora vero *διπλευρα*, seu mutua dicuntur. Et ad mutua quidem seu *διπλευρα* utriusque paciscentis consensum satis utrinque manifestatum requiri, omnes unanimi consensu largiuntur: Ast de *μόνopleυρα*, sive promissis gratuitis dubitari potest, num & in hisce utriusque & promittentis & promissarii consensus satis declaratus necessario requiratur? Non desunt, qui negativæ opinioni calculum suum addunt, existimantes sufficere utique ad pro-

promittentem perfecte obligandum, si hic consensum suum rite declaraverit, quamvis promissarius, ignarus forsitan promissi in ipsum collati, reciprocum non æque declaraverit, vel declarare potuerit consensum, cum utique sufficiat hoc in casu consensus promissarii præsumtus, eo quod nemo facile reperiat ab amore sui ipsius usque adeo alienus, & utilitatis propriæ tam parum studiosus, qui consensum alteri, beneficium in ipsum collaturo, denegaturus sit; hinc ex consensu promissarii præsumto promittentem perfecte obligari ad rem promissam præstandam. Sed hæc minus recte dici ex eo solo satis colligitur, quod naturæ pactorum ea quidem repugnent, quippe quæ ab utraque parte consensum mutuum satisque declaratum desiderat, quodque consensus, quem præsumtum vocant, vere consensus non sit, prout §. VI. & VIII. demonstravimus. Hinc potius dicendum, promissarii quoque verum consensum in pactis *μονοπλευρεis* essentialiter requiri, illumque per acceptationem declarari quomodocunque debere, ad jus perfectum promissario & obligationem perfectam promissori acquirendam. Versantur enim & ipsa pacta *μόνοπλευρα* æque ut omnia *διπλευρα*, circa ejusmodi officiorum genera, ad quæ citra consensus mutui declarationem non nisi imperfecte alter alteri est obligatus; hæc igitur officia per §. VI. ob infinitam circumstantiarum, non solum a parte promissoris, sed & a parte promissarii emergentium, varietatem variis exceptionibus sunt obnoxia, ita ut tuto earum præstatio expectari, vel ab invitis extorqueri nequeat, nisi mutuo, non solum promissoris, sed & ipsius promissarii consensu fuerint determinata, ut promissor se cer-

to ac perfecte obligatum esse sciat, & promissi adimpletionem tempeſtively curet. Quancunq; enim ſit amoris proprii & acceptationis ſperata præſumtio, ea tamen a parte promiſſoris pariter nil amplius, quam præſumtionem obligationis forte futura, ſi promiſſarii obligationem promiſſoris reſciſcat, operari poteſt, non obligationem nunc vero exiſtente: præcipue cum acceptationis præſumtio tam certa non ſit, ut non potius experientia teſtetur, invito ſape obrudi beneficiũ, omnemque adeo alteri inſerviendi conatum fruſtra fuiſſe ſuſceptum, unde manifeſte ſequitur, quod & in pactis *μονοπλεύροις*, utriuſque & promittentis & promiſſarii conſenſus eſſentialiter requiratur, ſi hic ſibi juſ perfectum, illi vero obligationem perfectam velit conſtitutam.

§. X.

His itaque præmiſſis quæſtio nobis jam venit ventilanda, num ſecundum principia naturalis æquitatis valide poſſis paciſci pro tertio, ſive quidem tertio illi ſtipuleris aliquid, ſive promittas? Ubi primo definiendum, quid ſit illud, paciſci pro tertio, tertio ſtipulari, tertio promittere: forſan enim harum dictionum ambiguitas nonnihil fecit ad varietatem ſententiarum, in quas diverſos autores circa quæſtionis hujus deciſionem ire cernimus. Sunt vero, ni fallor, requiſita ſtipulationis tertio factæ, quod ſtipulans non ſibi, ſed tertio juſ velit acquirere; hoc ipſum enim eſt, non ſibi, ſed tertio ſtipulari. Pariter ſtipulator promittentem perfecte obligatum habere deſiderat, non quidem ſibi ipſi, ſtipulatori nempe, ſed tertio, cui ſtipulatur. Ergo vera indoles ſtipulationis tertio factæ in eo conſiſtit, ut
omne

omne jus & omnis obligatio per hanc stipulationem intentata, sit inter promittentem & tertium, ad ipsum vero stipulantem nil quicquam juris vel obligationis perveniat. Sibimetipsi enim si quid juris acquirere intendat stipulator, & promissoris repromissione accedente vere acquirat, non sane tertio, sed sibimetipsi stipulatus est, nec promissor tertio, sed ipsi stipulatori repromittendo se obligavit. Ex eodem fundamento requiritur, ut mandatum tertii non intervenerit, sed stipulator vel pro ignorante, vel pro sciente, nec tamen volente paciscatur: Certe enim si quis mandato tertii instructus pactum pro eo ineat, non mandatarius, sed mandans tertius paciscitur & stipulatur sibimetipsi; atque adeo pactum per mandatarium initum ad pactorum pro tertio censum referri nequit. Exinde apparet, quod stipulatio pro tertio interposita sit pactum duorum, stipulantis nempe & promittentis, de eo initum, ut stipulans non sibi ipsi, sed tertio, consensu ejus haud interveniente, jus acquirere, & promittentem non sibi, sed itidem tertio non consentienti obligatum habere velit.

§. XI.

Ex hac stipulationis pro tertio indole facili negotio perspicere licet, quod nemo quisquam tertio valide possit stipulari, eo videlicet effectu, ut illi tertio jus perfectum exin acquiratur. Assatim enim in §phis præced. fuit demonstratum, & notissimi juris est, omne jus perfectum, quod quis acquirere per pacta intendit, mutuo niti consensu per §. VI. omnem vero consensum requirere deliberationem intellectus & decretum voluntatis ejus, cui jus per pactum acquiri & obligatio

B 3

inungi

inungi debet; per §. VII. Jam si quis tertio stipuletur, hujus tertii nec deliberatio intellectus, nec decretum voluntatis accessit: ergo ejus deest consensus: qui vero non consensit, ille nec ulla ratione pactum aliquod pepigit, & contradictionem involvit, alterum ex pacto sibi obligatum habere, & tamen cum eo non pepigisse. Hinc sane luce meridiana clarius est, tertio ne minimum quidem juris perfecti acquisitum esse, si vel maxime alius citra ejus mandatum aut consensum cum altero pactus sit. Neque vero ipsi stipulatori quicquam juris acquiritur, cum sibi nihil stipulatus sit: unde sequitur, nec promissori ullam, ex tali quidem stipulatione, obligationem incumbere. Si vero ex hujusmodi stipulatione nec stipulatori, nec tertio, acquiratur jus, nec promissori neque erga stipulatorem, neque erga tertium, obligatio incumbat, sequitur Jure Naturali hujusmodi stipulatione nihil omnino agi.

§. XII.

Idem plane sentiendum de promissione pro tertio facta, quod scilicet æque minus pro tertio valide quis possit promittere, eumque adeo stipulatori perfecte obligare, ac tertio stipulari valide & jus ei perfectum a promissore obtinendum, acquirere nemo poterat: cum eadem plane ab utraque parte sit ratio, ex communi pactorum natura derivanda. Ubi pariter præmonendum, quod promittere pro tertio dicatur is, qui nequaquam se ipsum, sed tertium suo promisso stipulatori obligare, atque adeo stipulanti aut acceptanti non contra se, ipsum nempe promittentem, sed contra tertium jus aliquod acquirere velit. Quod si enim se ipsum quocumque modo obligat promissor, & sti-
pu-

pulanti adeo aut acceptanti aliquid contra se ipsum (promissorem puta) juris largitur, non tertii, sed sui ipsius nomine promittere dici poterit. Non minus requiritur, ut mandatum tertii illius, cuius nomine promittitur, non intervenerit, sed promissor pro ignorante, vel sciente nec volente, aliquid alteri acceptanti promittat: si quis enim mandato tertii instructus promiserit, vere non mandatarius, sed ipse mandans promississe censendus, adeoque promissum per mandatarium factum in pactorum pro tertio censum hoc sensu venire nequit. Est itaque promissio pro tertio facta pactum duorum, promittentis nempe pro tertio & acceptantis, quo promittens pro tertio non semetipsum, sed tertium illum non consentientem acceptanti ad aliquid præstandum obligatum reddere, & in hunc jus perfectum, promissum illud a tertio, non ab ipso promissore exigendi, conferre intendit. Quod igitur tali promissione nihil omnino agatur, ita facile demonstrari potest: Omne jus perfectum, quod oritur mediante pacto, niti debet mutuo consensu, eorum quidem, quibus per pactum jus & obligatio acquiri debet: neque enim sine contradictione in adjecto dici potest, competere jus aut obligationem ex pacto seu consensu ei, qui non consenserit. Jam vero tertius, cuius nomine promittitur, non consensit in id, quod promissum est, & hinc nec quicquam juris competere acceptanti in tertium potest: nec promissor consensit, ut ipse aliquid præstet, neque adeo se debitorem esse voluit, & nec ipse stipulator seu acceptans promissorem, sed tertium, sibi debiturum irritum conatu intendit. Ergo cum stipulator seu acceptans nullum sibi jus vel contra pro-

misso-

missorem, vel contra tertium vere acquisiverit, & nec promissor nec tertius obligatos se stipulatori seu acceptanti reddere intenderint, nullum omnino jus, nullaq; obligatio ex hujusmodi conventionione nascitur, & nihil adeo hoc pacto inter pacificentes actum fuisse judicandum est.

§. XIII.

Manifeste ergo ex hactenus dictis sequitur, quod Romani, quando talem stipulationem pro tertio ignorante, vel sciente, nec tamen volente interpositam inutilem esse præceperunt, ipsa Juris Naturalis principia atque genuinam conventionum naturam & indolem in eo sint secuti. Non enim fugiebat Romanos naturalis ac vera hujus invaliditatis stipulationum pro tertio ratio, neque putandum, quod omne punctum in solennitatum subtilitatibus, quas earum stipulationes desiderabant, hac in re ipsis fuerit positum: id quod inde maxime evidens est, quod eandem hanc legis dispositionem ad quævis alia negotia traxerint, quibus peragendis, præter consensum, nulla plane solennitas requirebatur. Sic enim cavet Paulus l. ii. D. de Obl. & Act. *Quæcunque GERIMUS, cum ex nostro contractu originem trahunt, nisi ex nostra persona obligationis initium sumant, inanem actum nostrum efficiunt. Et ideo neque stipulari, neque EMERE, VENDERE, contrahere, ut alter suo nomine recte agat, possumus.* Si ergo unica ratio inutilitatis stipulationis pro tertio de Jure Civili in defectu solennium posita fuisset, quod nempe nemo pro alio lege agere, i. e. solennia legis actionum seu stipulationum exequi apud Romanos posset: nullum sane apparet fundamentum, quo ad contractus mere consensuales, qualis emptio venditio erat, qui nempe præter con-

con-

consensum nihil plane solennitatis requirebant, illam paciscendi pro tertio inutilitatem extendere potuissent. Quin potius quod naturalem pacti indolem potissimum, non mera stipulationum solennia, respexerint, quando statuerunt, tertio inutiliter aliquem stipulari, apparet ex rationibus legibus expresse adjectis, nempe *inventas esse stipulationes & obligationes ad hoc, ut unusquisque acquirat sibi, quod sua interest, nam si alii detur, nihil interest stipulatoris*, §. 18. J. de inutil. stipul. Etenim hanc rationem non mere civilem, sed naturalem esse, patet inde, quod supra §. VI. & VII. demonstravimus, pactum ipso Jure Naturali requirere consensum eorum, quibus jus vel obligatio acquiri debeat, & contra ipsam adeo naturalem rationem pactorum esse, jus tertio non consentienti ex pacto nasci. Unde naturali ratione unusquisque non nisi sibi consentienti, neutquam vero alii nescienti vel non consentienti pacto potest acquirere.

§. XIV.

Hicce abunde puto demonstratum esse, quod secundum naturalis æquitatis principia nemo tertio valide possit stipulari, quandoquidem tali stipulatione nec stipulator jus sibi ipsi acquirit, quippe quod nequidem stipulando intendebat, nec tertio, cui equidem, sed frustra, jus acquirere intendebat. Restat, ut quasdam jam inde conclusiones deducamus, quibus objectiones declinare possimus, ubi stipulationes pro tertio interpositæ jus omnino perfectum & obligationem perfectam

C

pare-

parere videri forte cuiquam possent. Sic nempe illæ stipulationes tertio factæ promissorem perfecte utique obligatum constituunt, sub quibus vera aliqua ipsius stipulatoris versatur utilitas. Ast nemo non videt, hanc non esse veram pro tertio stipulationem, sed stipulatorem hoc casu sibi metipsum quamvis non immediate, mediate tamen atque per indirectum aliquid juris acquirere & promittentem in effectu sibi, non tertio velle obligare. Nemo id in dubium vocabit, qui in vera stipulationis pro tertio definitione nominali §. 10. supposita nobiscum convenerit: Et qui aliam substituendo dissentire vellet, sane de vocabulo magis, quam de re ipsa litigaret: qua ratione a parte eorum, qui neglecta consideratione quid tandem sit vere & proprie tertio quidquam stipulari, multum hoc de argumento differunt & contendunt, ubique fere logomachia non nihil occurrere solet. Sane non illi promissor vi pacti se obligat, in quem terminat actio promissa, sed illi, cui tribuitur jus exigendi: nec pariter illi stipulari dicimur, in quem terminare debet actio promissa, sed illi, cui tribuitur jus exigendi; numquid enim si a fullone, ut vestimentum Tibi reficeret, stipulareris, tertio hoc officium stipulareris, vestimento nempe? vel si auxilium contra latronibus, stipulareris? Ergo si stipulatoris interfit, ut tertius, in quem actio terminare debet, rem promissam consequatur, eo ipso jus aliquod sibi ipsi stipulator acquirere intendit, quod dum peragit, sibi, non tertio stipulatur, quippe cui nullum inde jus, nulla actio nascitur, & stipulatio valet non ratione tertii, sed ratio-
ne

ne ipsius stipulatoris, qui solus exigere promissi adimpletionem potest, licet & ipsius tertii utilitas per accidens concurrat. Hinc & inconsulto tertio, stipulator jus pacto hoc sibi, non tertio quaesitum, promissori remittere, & obligationem penitus tollere potest, quantumvis tertius expresse contradicat. Cujuscunque enim consensus non intervenit, cum pactum fuit initum, ejus nec consensus ad pactum rescindendum requiritur, si vel maxime ejus intersit, an pactum inter alios ipso inconsulto initum subsistat, nec ne?

§. XV.

His ergo de causis ex dictamine rectæ rationis parentes valide liberis suis stipulari poterunt vi patriæ potestatis, ipso jure Naturæ parentibus competentis, quo de liberorum educatione omni modo solliciti esse tenentur. Quicquid enim requiritur ad liberos educandos, cum quoad personas, tum quoad eorum bona, si qua ipsis quomodocunque acquisita sunt, illud Jure Naturæ ad patriam potestatem spectat. Est vero patria illa Juris Naturalis potestas jus parentibus competens, cum actiones, tum bona liberorum, quæ utraque proprio liberorum judicio ob lubricum ætatis relinqui nequeunt, suo judicio dirigendi & administrandi ad veram ipsorum liberorum utilitatem. Sic quoad personas liberorum parentibus competit jus ipsis imperandi, & ipsis liberis incumbit obligatio morem gerendi parentibus: quoad bona liberorum parentibus competit jus ea administrandi, & liberi adeo quod a

C 2

paren-

parentibus durante patria potestate naturali utiliter gestum est, ratum habere debent. Hoc ergo fundamentum stipulationes parentum, quibus a tertio liberis suis quidquam stipulati fuerint, utique valebunt; & primo quidem, intuitu ipsorum parentum, ita nimirum, ut iis ipsis acquiratur jus exigendi promissa, cum eorum interfit, liberos beneficiis affici, partim ob naturalem affectum, vi cuius non possunt non liberorum utilitati studiosè inservire, partim ob obligationem naturalem ipsis incumbentem adimplendam, qua salutem liberorum, a DEO & natura ipsis conceditur, omnibus viribus prospicere tenentur: Deinde etiam a parte liberorum huiusmodi stipulatio valida est, ita nempe, ut & iis jus & actio acquiratur; nempe virtute patriæ potestatis, qua quippe omnia liberorum parentum iudicio & decreto subsunt, ita, ut quicquid a parentibus nomine & intuitu liberorum gestum ac contractum fuerit, perinde sit, ac si ab ipsis liberis gestum & contractum fuerit. At enim vero nec huiusmodi pactum, liberorum nomine a parentibus in initum, proprio significato pactum pro tertio dici poterit: & quidem neque eo respectu, quo, uti diximus, pater sibi metipsum promittentem obligat, quod per se patet; neque intuitu juris, quod, uti pariter dictum, ipsi filio tali pacto adversus promissorem acquiratur, cum voluntas & consensus ejus, cui voluntas alterius subjecta est, pro huius ipsius voluntate & consensu haberi necessario debeat, id quod ex natura subjectionis & obedientiæ, qua subjectus velle id ipsum, quod superior vult, debet, rectius consideranti manifestum est. Cumque Jure Naturali par sit
con-

conditio utriusque sexus parentum, uti intuitu obligationis ad educandos liberos, ita & intuitu potestatis in eosdem, hinc & isto jure mater æque valide ac pater stipulari liberis poterit. Ipsum Jus Civile Romanum, stipulationes tertio factas diserte rejiciens, patri tamen, cui soli jus patriæ potestatis Romanis proprium, tribuit, jus asserit, filio, quem in potestate habet, cum effectu stipulandi, §. 4. J. de inutil. stipul. quoniam pater & filius sub patriæ potestate constitutus, pro una eademque persona habeantur: præcipue, cum per filium patri acquireretur, atque adeo patris multum interesset, ut promissor præstaret, quæ pater filio stipulatus erat, & ita pater non tam filio, quam sibi ipsi stipularetur. Filio e contrario emancipato æque minus, quam extraneo stipulari patrem posse leges Romanæ sanciebant, cessantibus nempe, sublata patriæ potestate civili, rationibus modo allatis: qua tamen de re paulo aliter sentiendum est secundum Juris Naturalis dictamina.

§. XVI.

Scilicet mea sapius generalissime interest, ut amico quid stipuler, cui vel jam ob beneficia tantum debeo, ut ipsi, quamvis non immediate, mediate saltem per alios prodesse quavis data occasione merito studeam; vel ubi spes certa affulget, fore, ut intuitu officii, quod stipulando ipsi quid a tertio in eum contuli, emolumentum aliquod ad me perveniat. Cum igitur hac ratione mea intersit, amicum ea con-

C 3

sequi,

sequi, quæ promissor mihi stipulanti pollicitus est: talis stipulatio amico facta perfecte promissorem obligabit, sed eo effectu, ut actio & jus perfectum stipulatori potius, quam amico acquiratur, & stipulator deo sibi metipsum, non tertio, stipulatus sit.

§. XVII.

Audiamus jam summos in Jure Naturæ adorando & perpoliando duum viros, Grotium, l. 2. c. 11. §. 18. & Puffendorffium Jur. Nat. & Gent. l. 3. c. 9. §. 5. Et Grotius quidem distinguendum esse putat inter promissionem *mibi* factam de re danda alteri, & inter promissionem *in ipsius* nomen collatam, cui res danda est. Si *mibi* facta sit promissio, mihi acceptanti ait jus dari efficiendi, ut ad alterum jus perveniat, si & is acceptet; ommissa inspectione, an mea privatim interfit, quam introduxerit Jus Romanum. Addit tamen, *neque nihil mea interesse, si per me alter beneficium acquirat.* Quod postremum uti optime convenit cum iis, quæ hæcenus disseruimus: ita prius, *idem nempe obrinere ommissa etiam inspectione an mea privatim interfit*, probare non omnino possumus; cum vix ac ne vix quidem concipere queamus, quid tandem sibi velit jus, mihi, non alii quæsitum, cum tamen mea plane nihil interfit. Licet enim forte interfit alterius, tertii nempe, cui stipulatus sum, ei tamen, fatente Grotio, jus nullum quæsitum est. Unde rectius, ni fallimur, Puffendorffius hanc Romanorum sententiam, quod nempe interesse debeat stipulatoris,

ris,

ris, ex ipsa naturalis æquitatis ratione deducit, quod scilicet, si nihil plane stipulatoris interfit, iudex non injuria queri possit super importunitate litigatoris, quod sibi aliisque negotium facefferet, cum ipsius nihil interesset: tertio enim, uti diximus, nihil juris quæsitum est. Pergit Grotius, si promissio in nomen ejus collata est, cui danda res est, distinguendum venire, an qui acceptat, mandatum habeat acceptandi, an vero non habeat. Si prius, validam recte censet Jure Naturali promissionem ejusque acceptationem, licet Romanis aliud placuerit, ob stipulationum nempe solemniam. Ast hæc non est stipulatio, seu acceptatio pro tertio facta, prout ex dictis §. X. apparet: adeoque hic casus ad nostram Disputationem haud pertinet. Sin posterius, eum Jure Naturali acceptationis pro tertio effectum fore statuit vir magnus, ut promissori revocare promissionem non liceat, antequam tertius, quem spectat promissio, ratam eam habuerit aut irritam: sic tamen, ut medio illo tempore is, qui acceptavit, remittere promissum non possit, quia hic non adhibitus fuerit ad jus aliquod accipiendum. Quam tamen sententiam merito reprobat Puffendorfius, cum sic acceptans, (si ejus nihil interfit,) adhibeatur fere non nisi vice testis, eo fere sensu: promitto seu assevero, te teste, me Sejo daturum. Tunc enim, utut verbis istis tu annueris, neque tibi jus quæsivisse, neque Sejo, qui actionem tuam pro sua, mandato interveniente, non agnoverit: unde nihil interesse, utrum promisso tu annuas vel non, quippe in tuam personam non colla-

to;

to : Hinc & promissorem revocare promissum posse citra injuriam, & otiosam esse quæstionem, an ipse acceptans remittere possit jus promisso quæsitum, cum neutri jus ullum, de cujus remissione quæri possit, quæsitum sit? Quæ optime congruunt cum iis, quæ supra §. X. demonstravimus.

§. XVIII.

Aut itaque sibi metipso stipulatus quis sit aliquam rem vel factum, quod in tertium terminare debeat, necesse est, aut conventio talis absque mandato tertii inita, invalida erit : quia est contra naturam pacti, imo contradictionem implicat, alterum non consentientem, adeoque nec paciscentem, vel jus vel obligationem pactitiam acquirere. Equidem Consultissimus WERNHERUS, refert in Programmate hac de materia Anno MDCCXIX. scripto, disputans ibidem contra Celeberr. Georg. Beyerum, semel iterumque hanc conventionum speciem Facultati Wittenbergensium Juridicæ esse oblatam, quæ, acceptatione licet alterius nondum secuta, pœnitendi facultatem promissori, invito eo, cui facta sit promissio, haud competere, concordibus suffragiis pronunciaverit. Ast naturalis pactorum indoles, quam semper Germani in vita civili & foris suis maxime respexerunt, veram hujus pronuntiati rationem & æquitatem versari in eo, quod ejus, cui promissio facta, interesse judicaverit inclytum illud collegium, ut promissum in tertium conferretur; cum in genere, recte judicante

Grotio,

Grotio, mea non plane nihil interfit, si per me alter beneficium a tertio consequatur. Sed ita, uti sapius monuimus, & ex definitione pacti §. VI. & acceptationis pro tertio §. X. apparet, non pactum pro tertio adest, sed pactum ipsorummet paciscentium.

§. XIX.

Hinc est, quod & ipsi Romani, quoties stipulator verum aliquod interesse intuitu stipulationis alteri factæ docere posset, toties promissorem perfecte obligari recte statuerent, quamvis non tertio, sed ipsi stipulatori. Saltem generalius illud stipulatoris interesse, ut per ipsum tertius beneficio afficiatur, ipsis nimis vagum videbatur & incertum, & hinc, ut incertitudini huic & obscuritati medela afferretur, suadebant, ut, si quis tertio stipulari valide vellet, pœnam stipulationi adjiceret, ita nempe, ut si promissor promissum non expleat, pœnæ stipulatio stipulatori committeretur. Intendebant itaque Romani per pœnam stipulationi alteri factæ adjectam, ut stipulator eo ipso certo ac specialiter determinare deberet, quantum ejus interfit, ut tertius rem in stipulationem deductam consequeretur, quæ sane sanctio civilis ab æquitate naturali non prorsus abludit, dum hac ratione multis litibus ac discordiis obviam itur, quæ alias in probando eo, quod stipulatoris interfit, facile suboriri poterunt. Nec tamen etiam improbare prorsus possumus effatum Balduini, ad §. 4. J. de inutil. stipul. qui neglecta speciali ejus, quod interest, determinatione, & generali utilitatis amicis benefaciendi ratio-

D

ne

ne contentus, melius fere, inquit, esse, ut statuamus in uniuersum, ex bono & æquo licere alteri stipulari. Nempe dummodo id ex naturali pactorum essentia supponas, quod hactenus demonstravimus, tali stipulatione non tertio, sed ipsi stipulatori acquiri jus, & hunc adeo vere sibi ipsi stipulari actum, cujus executio immediate in tertio terminari debeat: saluum de cætero prudentiæ legislatoriæ civili erit, modum determinare, quo stipulator jus *sibi* tali pacto quæsitum persequi vel possit, vel debeat, nempe ut promissor vel præcisè adigi possit ad actum, re adhuc integra, præstandum, vel ad id, quod interest stipulatoris, præsertim re non amplius integra. Quicquid horum legislator faciat, illud saltem constat, tertium nihil juris acquirere tali pacto, nec adeo id, in quantum valet, esse pactum pro tertio, sed solius stipulatoris & promissoris. Et hinc unicum hoc coronidis loco adicere adhuc liceat, nobis videri, dissensus eorum, qui hoc de argumento controvertunt, maximam partem posse conciliari, dummodo clare ac perspicue definiatur, quid sibi proprie velint notiones illa pacisci pro tertio, tertio stipulari, tertio promittere, remota enim harum dictionum ambiguitate maximam hujus controversiæ partem sua sponte cessare, nobis persuademus.

T A N T V M.

* () *

ULB Halle

3

004 792 734

Sb.

Vor

1078 kat 12

Pt. 12, num. 13. A. 4.

1728, 16.

TATIONEM PHILOSOPHICAM

DE EO QVOD

DVM NATVRALIS

TATIS PRINCIPIA

O TERTIO VALIDE

POSSIT STIPVLARI

MI PHILOSOPHORVM

DINIS CONSENSV

EM I MAII A. MDCCXXIX

ERVEDITORVM EXAMINI

SVBMITTVNT

CHEMNICENSES MISNICI

R A E S E S

RICVS BALTHASAR

VÜBLERS

ET

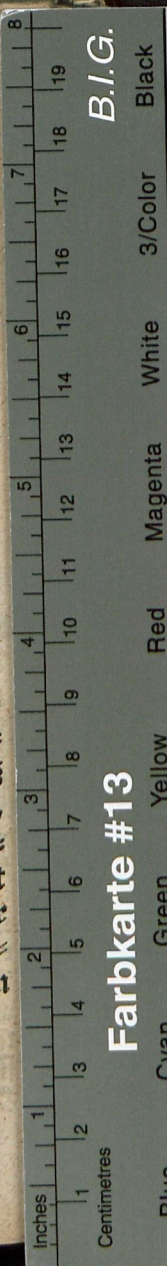
ESPONDENS

VS BALTHASAR

HÜBLERS.

LIPSIAE

IN OFFICINA P. BREITKOPFIANIS.

B.I.G.

Black

3/Color

White

Magenta

Red

Yellow

Green

Cyan

Blue

Farbkarte #13